

Штефан Л. В.

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Сучасний воєнний стан України принципово вплинув на розвиток усіх її галузей, у тому числі й галузі освіти. Подальша роль освітнього сектору залежатиме від того, як швидко він реагуватиме на виклики сьогодення. Пріоритетними з них можна визначити наступні:

1. Основою розвитку освіти повинні стати моральні цінності. Це той базис, який виключатиме корупційні схеми, плагіат, неконтрольоване використання штучного інтелекту й таке інше.

2. Професійна освіта повинна отримати чітке законодавче підґрунтя для організації взаємодії між закладами освіти та стейкхолдерами. На цій основі слід переглянути зміст освіти та зробити її орієнтованою на запити держави, які значною мірою корелюють із вимогами роботодавців. Водночас необхідно провести ревізію законодавчої бази щодо організації на рівні світових вимог дуальної освіти.

3. Потребує перегляду зміст професійної підготовки у напрямі посилення розвитку підприємницької компетентності здобувачів освіти. У контексті цього слід змінити (за можливості) вимоги до результату захисту бакалаврських та магістерських робіт, максимально вивівши їх на рівень випускних стартапів. За цих умов заклад вищої освіти матиме можливість стати суб'єктом, який генеруватиме прибуток з тим, щоб досягти фінансової автономії.

4. Автономія закладів освіти повинна мати конкретні механізми реалізації без остраху за наслідки її втілення керівниками, які повинні бути лідерами, що можуть швидко перетворювати операційний рівень керування в стратегічний.

5. Принципових змін повинні зазнати підходи щодо формування валеологічної компетентності здобувачів освіти як основи формування здорової нації. Необхідна дієва екосистема на базі синергії дисциплін фахового, підприємницького, гуманітарного та валеологічного напрямів професійної підготовки. До розроблення змісту валеологічної компетентності та викладання дисциплін валеологічного спрямування слід активно долучати фахівців медичної галузі.

Проведене нами дослідження серед таких спеціалістів (151 особа), які отримували другу вищу освіту в Українській інженерно-педагогічній академії за спеціальностями «Освітні, педагогічні науки» та «Менеджмент» протягом 2019 – 2021 років показало, що близько 40,4% опитаних готові викладати валеологічні дисципліни, якщо для них будуть створені необхідні умови (оплата праці, методична допомога тощо) [2].

6. Стратегічне прогнозування розвитку суспільства повинно знайти відображення у стратегії розвитку закладів освіти. При цьому слід враховувати зокрема, й інформацію, надану Українським інститутом майбутнього, фахівці якого офіційно повідомили, що коефіцієнт фертильності в нашій країні вже менше одиниці. Для зростання чисельності населення він повинен мати значення понад два.

Це означає, що вже є значні демографічні проблеми, які будуть з часом лише поглиблюватися. Та «демографічна яма», яку протягом останнього часу освітяни долали зі значними складнощами, знову стає актуальною.

7. Світ вступає в нову фазу свого розвитку, яка визначатиметься особливостями втілення штучного інтелекту. Це питання якомога скоріше слід розглянути широкому освітянському загалу з тим, щоб визначитися з умовами існуванні у цьому принципово новому середовищі. Слід активізувати вивчення закордонного та вітчизняного контенту, який висвітлює ці питання.

8. Матеріально-технічна база освіти взагалі та вищої зокрема повинна відповідати сучасним тенденціям розвитку й бути в пріоритеті державної політики в галузі освіти.

9. Особливої уваги потребує неформальна освіта, одним із напрямів розвитку якої стануть профільні курси, які забезпечуватимуть швидку підготовку фахівців для реалізації реальних проєктів, замовниками яких будуть роботодавці.

10. Виконання зазначених викликів можливе за умови швидких змін у системі підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу. Без винятку всі його представники, залучені до формування фахових компетентностей, повинні пройти реальне стажування на місцях майбутньої професійної діяльності тих, кого вони навчають у стінах закладу вищої освіти.

Цей досвід стане основою проектування навчальних тренінгів, ділових ігор, кейсів тощо з тим, щоб усунути прірву між вимогами роботодавців та результатами теперішньої професійної підготовки.

Вже за військових дій, розпочатих в Україні у 2014 році, науковці схилилися до того, що «для реінтеграції українського освітнього ландшафту найбільш продуктивною слід вважати стратегію інкрементального розвитку» [1, с. 211], що передбачає поступовий розвиток без радикальних парадигмальних змін. Думається, що така модель на сьогодні є вже не актуальною.

Одним із можливих шляхів розв'язання складної проблеми пошуку шляхів розвитку освіти в умовах війни та повоєнного часу (на думку автора) може стати ітеративна модель, застосування якої дозволяє максимально швидко враховувати зміни вимог до розвитку системи освіти та ризику, які виникають при цьому; визначати вплив деструкторів та акселераторів і таке інше, що в межах інкрементальної моделі не представляється можливим.

Отже, освіта є стратегічним ресурсом розвитку держави, який у сучасних умовах існування України повинен зазнати швидких парадигмальних змін як умови відтворення країни та виведення її на рівень конкурентоспроможності на світовому ринку.

Література:

1. Українська освіта в умовах війни: монографія / за наук. ред. С. О. Терепищого. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – 234 с.

2. Shevchenko O. Preliminary results of the study of motivation and readiness of medical workers with pedagogical education to teach valeological disciplines / O. Shevchenko, L. Shtefan, M. Mishchenko // Proceedings of the III scientific-practical conference with international participation "Public health in Ukraine: problems and ways to solve them". – 2020. – №5. – Kharkiv : KhNMU, 2020. – С. 98–99.